

Sivistysvaliokunnalle

29.4.2020

Asia: VNS 1/2020 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021—2024

Viite: Lausuntopyyntö 23.4.2020

Taiteen perusopetusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Taideharrastukset lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena

Poikkeusolot kuormittavat lapsia ja nuoria ja heidän perheitään myös henkisesti. Taiteen perusopetuksen oppilaitokset ovat kriisitilanteessa osoittaneet toimintavalmiutensa, ja jatkaneet harrastus- ja opetustoiminnan tarjoamista valtavalle määrälle lapsia ja nuoria. Taiteen perusopetuksen oppilaitoksia oli vuonna 2019 yhteensä 424 ja oppilaita yhteensä noin 128 000. Opetettavia taiteenaloja on yhdeksän. Opetus- ja kulttuuriministeriön harrastamisen strategian* mukaan pitkäjänteinen ja tavoitteellinen harrastustoiminta on keskeinen osa suomalaista hyvinvointi- ja kansalaisyhteiskuntaa. Taiteen ja kulttuurin harrastaminen lisää tutkitusti hyvinvointia, ja sen positiiviset vaikutukset ulottuvat laajalle.

Harrastusten jatkuvuus turvattava myös poikkeusolojen jälkeen

Taiteen perusopetuksessa siirryttiin etäopetukseen nopeasti, ja sen onnistumisen eteen tehtiin paljon työtä. Jo huhtikuun alussa 82 % TPO-liiton kyselyyn vastanneista taiteen perusopetuksen oppilaitoksista ilmoitti etäopetuksen käynnistyneen hyvin, ja tällä hetkellä osuus on jo suurempi.

Harrastajat, ja heidän perheensä, ovat suhtautuneet etäopetukseen pääsääntöisesti positiivisesti. Alalla kuitenkin katsotaan, että oppilaaksi ilmoittautuvien määrä laskee syksyllä radikaalisti, mikäli lähiopetukseen ei päästä palaamaan vielä elokuussakaan. Oppilasmaksut muodostavat keskeisen osan toiminnan rahoituksesta.

Tuleviin oppilasmääriin heijastuvat myös muut koronapandemian vaikutukset, kuten perheiden heikentynyt taloustilanne. Ennen koronakriisiä maksuhojennuksia tarjosi yli 70 %, ja vapaaoppilaspaikkoja yli 40 %, taiteen perusopetuksen oppilaitoksista. Näiden toimien piirissä oli lähes 8 000 oppilasta**. Kriisiajan vaikutukset heijastuvat kotitalouksien maksukykyyn mahdollisesti vuosien ajan, joten tarve maksuhojennuksille kasvaa. Ilman vahvaa julkista rahoituspohjaa se ei onnistu.

Taiteen perusopetusta ei siitä annetun lain (633/1998) mukaan voi järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi, ja oppilasmaksujen on oltava kohtuullisia. Opetusta järjestävät alan koulutetut ammattilaiset, joiden kelpoisuuksista on säädetty asetuksella. Korkea laatu ja osaaminen ovat toiminnan ytimessä, ja nostavat myös sen järjestämisen kustannuksia.

Kuntatalouden heikentyminen vaikeuttaa taiteen perusopetuksen järjestämistä

Kunnat rahoittavat taiteen perusopetusta noin 90 miljoonalla, ja valtio noin 86 miljoonalla eurolla vuosittain. Tuntiperusteista valtionosuutta saavista 139 oppilaitoksesta noin puolet on kuntien ylläpitämiä. Kunnat tukevat myös useimpia niistä oppilaitoksista, jotka eivät saa valtiolta tukea toimintaansa.

Kuntatyönantajien tekemään kyselyyn vastanneista 250 kunnasta yli kaksi kolmesta arvioi turvautuvansa koronakriisin hoidossa lomautuksiin tai palkanmaksun keskeytyksiin. (KT tiedote 24.4.20) Taiteen perusopetuksen oppilaitokset työllistävät tuhansia eri taiteenalojen ammattilaisia. Jo nyt on tiedossa, että syksy tuo tullessaan lisää lomautuksia ja leikkauksia sekä kuntien järjestämään että rahoittamaan taiteen perusopetukseen.

Monet taiteen perusopetuksen oppilaitokset järjestävät myös kerhoja kouluissa ja päiväkodeissa. Taloudellisen riskin kantaa usein palvelun tarjoaja. TPO-liiton kyselyyn vastanneista oppilaitoksista 59 % ilmoitti, että kunnat eivät maksa jo tilaamistaan kerhoista, joita ei kevään aikana ole voitu toteuttaa. Työnantajakulut jo palkatuista kerhojen vetäjistä jäivät taiteen perusopetuksen oppilaitosten harteille.

Iso osa oppilaitoksista järjestää erilaista toimintaa myös kesällä. Alkukesän toiminta on jo pitkälti peruttu. Taloudellista riskiä toiminnan järjestämisestä, johon osallistujat eivät uskalla ilmoittautua, ei ole mahdollista kantaa. Kesäkauden tuotot jäävät nyt pitkälti saamatta.

Koronakriisi ei saa kertautua tulevien vuosien valtionosuuksia laskettaessa

Hallituksen päätös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta siten, että koronaepidemiasta johtuvat toiminnan volyymin ja kustannusten pienentyminen eivät vaikuta alentavasti tulevien vuosien rahoitustasoon ja jakautumiseen on taiteen perusopetuksen jatkuvuuden turvaamiseksi keskeistä. Ylläpitäjille suunnatun tuntiperusteisen valtionosuuden lisäksi kunnat saavat rahoitusta taiteen perusopetuksen järjestämiseen myös osana kuntien peruspalveluiden valtionosuutta.

Rahapelitoiminnan tuottojen aleneminen tulee kompensoida

Rahapelitoiminnan voittovarojen tuoton arvioidaan alentuvan kehyskaudella edelliseen kehyspäätökseen verrattuna. Alenevien tuottojen kompensointi on ensiarvoisen tärkeää taide- ja kulttuurialan elinvoimaisuuden kannalta. Rahapelitoiminnan tuotoilla rahoitetaan myös Taiteen perusopetusliiton toimintaa. Jo nyt minimaalisilla resursseilla toimivan järjestön toiminta vaarantuu, mikäli valtionavustuksen taso laskee nykyisestä.

Minna Hyytiäinen
puheenjohtaja

Viivi Seirala
toiminnanjohtaja

*OKM julkaisu 2019:7

**Opetushallituksen julkaisu: Taiteen perusopetus 2020, Selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä lukuvuonna 2019-2020